

ریاضیات گسسته

پاسخنامه تمرین پیشرفته سوم - منطق

محمد عرفان دانایی

سؤال ۱.

فرض کنید گزاره f تابعی از گزاره‌های $a_1, a_2, \dots, a_n$ باشد. عدد باینری $\overline{a_n a_{n-1} \dots a_3 a_2 a_1}$ را در نظر بگیرید. اگر جایگاه اولین ۱ از سمت چپ عدد باینری، فرد باشد، ارزش f برابر ۱ است و اگر زوج باشد ارزش f برابر ۰ است.

به طور مثال اگر $\overline{a_n a_{n-1} \dots a_3 a_2 a_1} = 0000000101$ باشد چون اولین بیت ۱ از سمت چپ، برابر a_3 است و ۳ عددی فرد است؛ پس در این حالت، ارزش f برابر یک خواهد بود و در حالت $\overline{a_n a_{n-1} \dots a_3 a_2 a_1} = 00000001011$ نیز چون اولین بیت ۱ از سمت چپ، برابر a_4 است و ۴ عددی زوج است؛ در این حالت ارزش f برابر صفر خواهد بود. در حالت $\overline{a_n a_{n-1} \dots a_3 a_2 a_1} = 0000000000$ نیز ارزش f را ۰ در نظر می‌گیریم.

گزاره f را به شکل ریاضی برحسب $a_1, \dots, a_n$ بنویسید.

پاسخ:

روش اول:

روی n حالت بندی می‌کنیم. اگر n زوج باشد:

گزاره زمانی درست است که:

اولین یک از سمت چپ a_1 باشد. که معادل $a_1 \wedge a_2 \wedge \dots \wedge a_{n-1} \wedge \sim a_n$ است.

یا

اولین یک از سمت چپ a_3 باشد. که معادل $a_3 \wedge a_4 \wedge \dots \wedge a_{n-1} \wedge \sim a_n$ است.

یا ...

اولین یک از سمت چپ a_{n-1} باشد. که معادل $a_n \wedge a_{n-1}$ است.

پس:

$$f_n = (\sim a_n \wedge \sim a_{n-1} \wedge \dots \wedge \sim a_2 \wedge a_1) \vee (\sim a_n \wedge \sim a_{n-1} \wedge \dots \wedge \sim a_4 \wedge a_3) \vee \dots \vee (\sim a_n \wedge a_{n-1})$$

اگر n فرد باشد:

مشابه حالت قبل داریم:

$$f_n = (\sim a_n \wedge \sim a_{n-1} \wedge \dots \wedge \sim a_2 \wedge a_1) \vee (\sim a_n \wedge \sim a_{n-1} \wedge \dots \wedge \sim a_4 \wedge a_3) \vee \dots \vee (a_n)$$

می‌توان در هر دو حالت f را به صورت زیر نوشت:

$$f_n = \bigvee_{i=1}^{\lceil n/2 \rceil} \left(a_{2i-1} \wedge \bigwedge_{j=2i}^n \sim a_j \right)$$

روش دوم:

روی n حالت بندی می‌کنیم. اگر n زوج باشد:

در صورتی که a_n یک باشد، چون n زوج است، ارزش گزاره ۰ می شود. اگر هم a_n صفر باشد ارزش f_n برابر با f_{n-1} خواهد شد. زیرا ارزش گزاره به اولین یک از چپ بستگی دارد و چون a_n صفر است، اولین ۱ از سمت چپ در $a_2 a_1 \dots a_{n-1}$ همان اولین ۱ از سمت چپ در $a_2 a_1 \dots a_{n-1}$ خواهد بود. پس:

$$f_n = (a_n \wedge 0) \vee (\sim a_n \wedge f_{n-1}) = \sim a_n \wedge f_{n-1}$$

اگر n فرد باشد:

مشابه قبل اگر a_n یک باشد، چون n فرد است، ارزش گزاره ۱ می شود. اگر هم a_n صفر باشد ارزش f_n برابر با f_{n-1} خواهد شد. پس:

$$f_n = (a_n \wedge 1) \vee (\sim a_n \wedge f_{n-1}) = a_n \vee (\sim a_n \wedge f_{n-1})$$

همچنین f_1 هم به وضوح برابر a_1 است. پس در نهایت داریم:

$$f_n = \begin{cases} \sim a_n \wedge f_{n-1} & n \text{ فرد باشد} \\ a_n \vee (\sim a_n \wedge f_{n-1}) & n \text{ زوج باشد} \\ f_1 = a_1 & \end{cases}$$

سؤال ۲.

عملگر $*$ را به شکلی تعریف می کنیم که ارزش عبارت $p * (q, r)$ زمانی که p صفر است برابر ارزش q و زمانی که p یک است برابر ارزش r خواهد بود.

الف) عبارت زیر را به ساده ترین فرم DNF بنویسید:

$$(p * (q, q * (p, s))) * (s, q)$$

ب) عبارت زیر را فقط به کمک عملگر $*$ با حداکثر ۲ بار استفاده از آن بازنویسی کنید:

$$pr + s\bar{q}\bar{p} + sp\bar{r}$$

پاسخ:

ابتدا توجه کنید که: $p * (q, r) \equiv (\sim p \wedge q) \vee (p \wedge r)$.

از طرفی نقیض $p * (q, r)$ زمانی که p صفر است ارزش q و زمانی که p یک است ارزش r خواهد داشت. پس:

$$\sim [p * (q, r)] \equiv p * (\sim q, \sim r)$$

$$\Rightarrow \sim [(\sim p \wedge q) \vee (p \wedge r)] \equiv (\sim p \wedge \sim q) \vee (p \wedge \sim r)$$

می توان آن را به صورت جبری نیز اثبات کرد:

$$\begin{aligned}
 & \sim [(\sim p \wedge q) \vee (p \wedge r)] \\
 & \equiv (p \vee \sim q) \wedge (\sim p \vee \sim r) \\
 & \equiv (p \wedge \sim p) \vee (p \wedge \sim r) \vee (\sim q \wedge \sim p) \vee (\sim q \wedge \sim r) \\
 & \equiv F \vee (p \wedge \sim r) \vee (\sim q \wedge \sim p) \vee (\sim q \wedge \sim r) \\
 & \equiv (p \wedge \sim r) \vee (\sim p \wedge \sim q) \vee (\sim q \wedge \sim r \wedge T) \\
 & \equiv (p \wedge \sim r) \vee (\sim p \wedge \sim q) \vee (\sim q \wedge \sim r \wedge (p \vee \sim p)) \\
 & \equiv (p \wedge \sim r \wedge T) \vee (\sim p \wedge \sim q \wedge T) \vee (\sim q \wedge \sim r \wedge p) \vee (\sim q \wedge \sim r \wedge \sim p) \\
 & \equiv (p \wedge \sim r \wedge T) \vee (p \wedge \sim r \wedge \sim q) \vee (\sim p \wedge \sim q \wedge T) \vee (\sim p \wedge \sim q \wedge \sim r) \\
 & \equiv [(p \wedge \sim r) \wedge (T \vee \sim q)] \vee [(\sim p \wedge \sim q) \wedge (T \vee \sim r)] \\
 & \equiv [(p \wedge \sim r) \wedge T] \vee [(\sim p \wedge \sim q) \wedge T] \\
 & \equiv (p \wedge \sim r) \vee (\sim p \wedge \sim q) \\
 & \equiv p * (\sim q, \sim r)
 \end{aligned}$$

(الف)

$$\begin{aligned}
 & (p * (q, q * (p, s))) * (s, q) \\
 & \equiv (\sim [p * (q, q * (p, s))] \wedge s) \vee ([p * (q, q * (p, s))] \wedge q) \\
 & \equiv ([(\sim p \wedge \sim q) \vee (p \wedge \sim [q * (p, s)])] \wedge s) \vee ([(\sim p \wedge q) \vee (p \wedge q * (p, s))] \wedge q) \\
 & \equiv A \vee B \\
 & \bullet A \equiv ([(\sim p \wedge \sim q) \vee (p \wedge \sim [q * (p, s)])] \wedge s) \\
 & \equiv [(\sim p \wedge \sim q) \vee (p \wedge [(\sim q \wedge \sim p) \vee (q \wedge \sim s)])] \wedge s \\
 & \equiv [(\sim p \wedge \sim q) \vee ((\sim q \wedge \sim p \wedge p) \vee (q \wedge \sim s \wedge p))] \wedge s \\
 & \equiv [(\sim p \wedge \sim q) \vee F \vee (q \wedge \sim s \wedge p)] \wedge s \\
 & \equiv (\sim p \wedge \sim q \wedge s) \vee (q \wedge \sim s \wedge p \wedge s) \\
 & \equiv (\sim p \wedge \sim q \wedge s) \vee F \\
 & \equiv (\sim p \wedge \sim q \wedge s) \\
 & \bullet B \equiv ([(\sim p \wedge q) \vee (p \wedge q * (p, s))] \wedge q) \\
 & \equiv [(\sim p \wedge q) \vee (p \wedge [(\sim q \wedge p) \vee (q \wedge s)])] \wedge q \\
 & \equiv [(\sim p \wedge q) \vee ((\sim q \wedge p \wedge p) \vee (q \wedge s \wedge p))] \wedge q \\
 & \equiv [(\sim p \wedge q) \vee (\sim q \wedge p) \vee (q \wedge s \wedge p)] \wedge q \\
 & \equiv (\sim p \wedge q \wedge q) \vee (\sim q \wedge p \wedge q) \vee (q \wedge s \wedge p \wedge q) \\
 & \equiv (\sim p \wedge q) \vee F \vee (q \wedge s \wedge p) \\
 & \equiv (\sim p \wedge q) \vee (q \wedge s \wedge p) \\
 & \Rightarrow Answer = A \vee B \\
 & \equiv (\sim p \wedge \sim q \wedge s) \vee (\sim p \wedge q) \vee (q \wedge s \wedge p) \\
 & \equiv \bar{p}\bar{q}s + \bar{p}q + pqs
 \end{aligned}$$

(ب)

$$\begin{aligned}
 & pr + s\bar{q}\bar{p} + sp\bar{r} \\
 & \equiv (p \wedge r) \vee (s \wedge \sim q \wedge \sim p) \vee (s \wedge p \wedge \sim r) \\
 & \equiv (p \wedge r) \vee (s \wedge [(\sim q \wedge \sim p) \vee (p \wedge \sim r)]) \\
 & \bullet (\sim q \wedge \sim p) \vee (p \wedge \sim r) \equiv p * (\sim q, \sim r) \equiv \sim p * (q, r) \\
 & \bullet p * (q, r) \equiv (\sim p \wedge q) \vee (p \wedge r) \\
 & \bullet (p \wedge r) \equiv p \wedge ((\sim p \wedge q) \vee (p \wedge r)) \equiv p \wedge (p * (q, r)) \\
 & \Rightarrow pr + s\bar{q}\bar{p} + sp\bar{r} \\
 & \equiv (p \wedge r) \vee (s \wedge (\sim p * (q, r))) \\
 & \equiv (p \wedge (p * (q, r))) \vee (s \wedge (\sim p * (q, r))) \\
 & \equiv (p * (q, r)) * (s, p)
 \end{aligned}$$